ברטנורא על מסכת תענית

פירוש רבי עובדיה מברטנורא

geulaquiz.com

פרק א

א **מאימתי מזכירין גבורות גשמים.** איידי דתנא במסכת ר״ה דסליק מינה ובחג נידונין על המים, תנא הכא מאימתי מזכירין גבורות גשמים. ולפי שהגשמים אחת מגבורותיו של הקב״ה דכתיב (איוב ה ט-י) עושה גדולות ואין חקר הנותן מטר על פני ארץ, משום הכי קרי להו גבורות גשמים:

מיום טוב אחרון של חג. אבל כל שבעת ימי החג לא, שהגשמים לימי סוכה סימן קללה. משל לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו רבו קיתון על פניו, כלומר אי אפשי בשמושך:

אם כן. אתה אומר מזכירין אע״פ שאין שואלין הואיל ומשמע בעונתו, אפילו בקיץ יזכירו, ומה אתה נותן סימן מיו״ט ראשון. והלכה כרבי יהושע:

ב **אין שואלין את הגשמים.** היינו אין מזכירין את הגשמים:

אלא סמור לגשמים. דהיינו יום ח׳ של חג, דמן החג ואילך זמן גשמים הוא. וסתמא כרבי יהושע. פירוש אחר רבי אליעזר ורבי יהושע דפליגי לעיל בהזכרת גשמים, מודים הם לענין שאלה דהיינו לומר ותן טל ומטר, שאין שואלין אותן אלא סמוך לגשם, דהיינו בג׳ במרחשון או בז׳ בו. כדמפרשי תנאי לקמן במתניתין:

האחרון. המתפלל תפלת מוסף מזכיר מוריד הגשם:

והראשון. המתפלל תפלת שחרית אינו מזכיר גשם אלא טל. והלכה כרבי יהודה. והא דתנן בסמוך רבי יהודה אומר עד שיעבור הפסח, והכא קאמר רבי יהודה ביו״ט הראשון של פסח האחרון אינו מזכיר, תרי תנאי נינהו ואליבא דר״י:

ג **בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים.** אומרים ותן טל ומטר בברכת השנים. והני מילי בארץ ישראל, אבל בגולה אין שואלים עד ששים יום לתקופת תשרי, וביום ששים עצמו מתחילין לשאול הגשמים:

האחרון שבישראל לנהר פרת. אותן שעלו לרגל החוזרים לבתיהן, ולא יפסיקום הגשמים:

ד **הגיע שבעה עשר במרחשון.** וכבר עברו ג׳ זמנים, שהן ג׳ במרחשון. וז, וי״ז:

התחילו היחידים. תלמידי חכמים:

שלש תעניות. שני וחמישי ושני:

אוכלים ושותים משחשיכה. מותר להם לאכול ולשתות כל ליל התענית עד שיעלה עמוד השחר כל זמן שלא ישן. אבל לאחר שישן שינת קבע אסור לאכול ולשתות אם לא התנה מתחלה קודם שישן. ואית דאמרי דאכילה בעי תנאי, שתיה לא בעי תנאי דאין קבע לשתיה. והכי מסתברא:

ו ששהן שלשה עשר תעניות על הצבור. שכבר התענו שש, ותעניות דיחידים אינם מן המנין:

מתריעין. בשופרות:

בשני מטין. בשני של תענית פותחין דלתי החנויות קצת לעת ערב, אבל אין מוציאין סחורתן לחוץ:

ובחמישי מותרים. לפתוח כל היום:

ז **בבנין ובנטיעה.** ודוקא בנין של שמחה כגון בית חתנות לעשות בו חופתו, ונטיעה של שמחה כגון אילן גדול המיסך על הארץ לטייל המלכים תחתיו. אבל בית לדור בו, ונטיעת אילן לפירותיו מותר:

יצא ניסן הגשמים סימן קללה. כשלא ירדו כלל קודם [שיצא] ניסן. וכל הדינים הללו בארץ ישראל וכיוצא בה, אבל האיים הרחוקים שזמן הגשמים שלהם אינו כזמן הגשמים של ארץ ישראל, כל אחד ואחד שואל הגשמים בזמן שהוא צריך להם, ואם עבר אותו הזמן הידוע להן ולא ירדו גשמים, בית דין של אותו מקום גוזרים תעניות על הצבור אחר שהתענו היחידים כסדר השנוי במתניתין:

פרק ב

א **סדר תעניות כיצד.** בשבע תעניות אחרונות קא מיירי:

את התיבה. הארון שספר תורה מונח בו, כלומר כלי צנוע היה לנו ונתבזה בעווינינו. ולמה לרחובה של עיר, לומר, צעקנו בצנעה בבית הכנסת ולא נענינו, נבזה עצמנו בפרהסיא ברחובה של עיר:

אפר מקלה. אפר שרפה. ומשום דעפר נמי אקרי אפר תנא אפר מקלה, דהכא צריך שיהיה אפר ממש כדי שיזכור הקב״ה עקידתו של יצחק וירחם:

על גבי התיבה. משום דכתיב (ישעיהו ס״ג:ט׳) בכל צרתם לו צר:

ובראש הנשיא וכו׳ והן עצמן אינם נוטלים, כדי שיתביישו יותר, לפי שאינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים:

דברי כבושים. דברים שכובשין לבו של אדם להחזירו למוטב:

ובקבלה. בדברי הנביאים:

ב **ורגיל.** היודע סדר תפלה:

ויש לו בנים וביתו ריקן. שאין בביתו במה לפרנס את בניו, ומתוך שנפשו עגומה עליו מתפלל בכוונה. א״נ ביתו ריקן מן העבירות, שלא יצא עליו שם רע בילדותו:

ומוסיפין עליהם שש. בין גואל לרופא אומר ו׳ ברכות הללו:

ג **זכרונות ושופרות.** כל הפסוקים כמו שאומרים בראש השנה:

ואומר חותמיהן. אחר זכרונות חתימת זכרונות, ואחר שופרות חתימת שופרות, וכן אחר כולם כדמפרש ואזיל:

ד **על הראשונה.** בגואל ישראל הוא מתחיל להאריך. ואע״פ שאינה ממנין שש קורא אותה ראשונה, לפי שבה מתחיל להוסיף ולהאריך:

על השביעית. לברכות שמאריך בהן. אבל הברכות שמוסיפין בשביל התענית אינן אלא שש, שברכה ראשונה שהיא גואל ישראל דשמנה עשרה היא אלא שמאריך בה:

מי שענה את דוד ואת שלמה בנו. ואע״ג דיונה בתר דוד ושלמה היה. מ״מ מקדים ליה ברישא, משום דבעי למחתם בסוף הברכות ברוך המרחם על הארץ, ודוד ושלמה בנו הם שהתפללו על ארץ ישראל. דוד, ויהי רעב בימי דוד כו׳ (שמואל ב כ״א:א׳) ושלמה, רעב כי יהיה בארץ (מלכים א ח׳:ל״ז):

ה **בימי רבי חלפתא.** בצפורי היה:

ולא ענו אחריו אמן גרסינן. לפי שבמקדש לא היו עונין אמן אחר כל ברכה אלא בשכמל״ו כדאמרינן בגמרא בברכות פרק הרואה. ואלו לא במקדש היו ועשו כדרך שעושים במקדש:

תקעו בני אהרן תקעו. חזן הכנסת אומר להם כך על כל ברכה וברכה:

לא היינו נוהגין כן. שלא לענות אמן אלא בשכמל״ו:

אלא בשער המזרח. שער מזרח של הר הבית ושער המזרח של עזרה. לפי שהיו מזכירין שם המפורש בחתימת הברכה ולא סגי בעניית אמן. ואין לומר לא היו נוהגין לתקוע אלא במקדש, דודאי תוקעין בגבולין, כדמוכח בהך מסכתא ובר״ה. והלכה כחכמים:

ו **אנשי משמר.** כ״ד משמרות כהונה היו, כל משמר עובד בשבת שלו:

אנשי בית אב. המשמר מתחלק לשבעה בתי אבות כמנין ימות השבוע, כל אחד עובד יומו:

מתענין ולא משלימין. שתעניות הראשונות אינן חמורין כ״כ, ולפיכך אין משלימין שאם תכבד העבודה על אנשי בית אב שהיו עובדין אותו היום יבואו אלו לסייען ויהא בהן כח לעבוד:

ז **אנשי משמר מותרים לשתות יין.** לאו גבי תענית קאי, אלא איידי דאיירי בבני משמר מייתי לה הכא:

בלילות. שאין לחוש שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב בלילה ויצטרכו אלו לבא לסייעם:

לא ביום ולא בלילה. לפי שהיו צריכין להעלות כל הלילה אברים ופדרים שפקעו מעל המזבח:

אנשי מעמד. הם ישראלים הקבועים בירושלים ועומדים על קרבן אחיהם ומתפללין שיהא מקובל ברצון. ועומדים שם בשעת העבודה שלוחים מכל ישראל, דהיאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו והכתוב אומר (במדבר כ״ח:ב׳) תשמרו להקריב לי במועדו, לישראל מצוה שיעמדו על הכהנים בשעת עבודה:

אסורים לספר ולכבס. משנכנסו למשמרתם, כל אותה שבת, כדי שיספרו קודם לכן ולא יכנסו למשמרתן כשהן מגוולים:

ובחמישי. שבתוך משמרתן מותרים שדרך [רוב] בני אדם לספר בחמישי ואין ממתינין לספר בע״ש מפני הטורח:

ח **כל הכתוב במגילת תענית.** ימים שנעשו בהם ניסים לישראל בבית שני וקבעו ימים טובים. אית יומא דלא להתענאה בהון בלבד ואית יומי דחמירי טפי דלא למספד בהון. ואותן שהן חמורים ואסורים בהספד.

לפניו אסור בהספד, דלמא אתי למעבד הכי ביו״ט גופיה.

לאחריו מותר דכיון דעבר יום טוב לא חיישינן. ואנן קיי״ל דבטלה מגילת תענית, וכל אותן הימים הכתובים שם דלא להתענאה ודלא למספד, כולן מותרין בהספד ותענית, חוץ מחנוכה ופורים שאסורין בהספד ותענית. וימים שלפניהם ואחריהם מותר:

ט **שלא להפקיע את השערים.** כשרואין בעלי חנויות שקונין למוצאי חמישי שתי סעודות גדולות, אחת לליל התענית ואחת לשבת, יהיו סבורין שבא רעב לעולם ומיקרין ומפקיעין השער. אבל משהתחילו להתענות בשני, יודעים שאינו אלא מפני התענית, פ״א שלא יאמרו אם לא שראו ב״ד שהרעב בא, לא היו דוחקים לגזור תענית עתה סמוך לשבת, ומפני כן ייקרו ויפקיעו השער:

י **ואם התחילו.** שגזרו התעניות קודם לכן והתחילו להתענות על הצרה אפילו יום אחד ופגע בהן אחד מאלו הימים אין מפסיקין:

מודה הוא שאין משלימין. להתענות בהן כל היום, אלא אוכל בערב סמוך לשקיעת החמה:

וכן ט׳ באב שחל להיות בערב שבת. כגון בזמן שהיו ב״ד קובעים ע״פ הראייה, אוכל בערב סמוך לשקיעת החמה, מפני כבוד השבת שלא יכנס לשבת כשהוא רעב. ואין הלכה כר׳ מאיר אלא מתענין ומשלימין. וכן ט׳ באב שחל להיות בערב שבת מתענה ומשלים:

פרק ג

א **סדר תעניות האלו.** האמורין בפרקין דלעיל, אינו אלא ברביעה ראשונה, אם עברו שלשה זמנין של רביעה של יורה, שהם ג׳ במרחשון וז׳ וי״ז ולא ירדו גשמים, אז היו מתענין יחידים, ואח״כ מתענין הצבור י״ג תעניות על הסדר שאמר:

אבל. ירדו גשמים בעתן וצמחו הזרעים ונשתנו, כמו תחת חטה יצא חוח תחת שעורה באשה, או שינוי אחר:

מתריעין עליהם מיד. בתעניות ראשונות. שכל חומר האמור בתעניות האחרונות נוהגין מיד בראשונות:

בין גשם לגשם. בין רביעה ראשונה לשניה:

מכת בצורת. סימן בצורת הוא:

ב **ירדו לצמחים ולא לאילן.** כגון שירדו בנחת, שזה יפה לצמחים ולעשבים ואינו מועיל לאילנות:

לאילן ולא לצמחים. שירדו בכח:

לבורות שיחין ומערות. שמכניסין בהן מים לשתות:

ג **וכל סביבותיה מתענות.** שאותה העיר שלא ירדו בה גשמים תלך לקנות תבואה בעיר שירדו בה ויהיה רעב:

ד **מפולת.** שחומותיה הבריאות נופלות. אבל רעועות אין זו מפולת:

ה **בכל מקום.** ואפילו הערים הרחוקות ממנה הרבה, כדמפרש טעמא בסיפא מפני שהיא מכה מהלכת:

שדפון. רוח שמפסיד את התבואה ומתרוקנת מן הזרע:

ירקון. תבואה שהכסיפו פניה. ויש מפרשים ירקון חולי שהופך פני אדם כמראה ירק השדה:

ועל חיה רעה. שנראית ביום בישוב:

ועל החרב. חיילות העוברות ממקום למקום, ואף על פי שאינם באים להלחם עם אותה העיר:

ו **לעריהן.** לארץ ישראל:

כמלוא פי תנור. שלקתה בשדפון כל כך תבואה שהיה ראוי לעשות ממנה פת למלאות [פי] התנור:

באשקלון. בארץ פלשתים:

ועל שאכלו זאבים. דהיא חיה רעה ומכה מהלכת היא:

על שנראה. באו בעיר:

ז **המטרפת.** מתחבטת ומשתברת, כמו ביצה הטרופה בקערה:

לעזרה. לקבץ את העם שיבואו לעזור ולהושיע. והלכה שאין תוקעים עליהם בשופר או בחצוצרות בשבת אלא אם כן הוצרכו לתקוע לקבץ את העם, אבל מתענים זועקים ומתחננים עליהם בשבת:

שמעון התימני. מתמנת היה:

אף על הדבר. מתריעין בשבת:

ולא הודו לו חכמים. להתריע על הדבר בשבת. אבל בחול מתריעין:

ח **חוץ מרוב גשמים.** לא שירדו הרבה כל כך שמקלקלין את התבואה, אלא שכבר ירדו הרבה שאין צריכין להן עוד והן לטורח על בני אדם:

תנורי פסחים. של חרס הם ומטלטלין ממקום למקום:

שלא ימוקו. בגשמים:

עג עוגה. רשם בקרקע רושם עגול כעין עוגה:

גשמי בורות. גשמים בשופע למלאות בורות:

אם נמחית. אם כולה מכוסה במים:

אבן טועים. אבן היתה בירושלים שכל מי שמוצא מציאה היה עומד עליה ומכריז מציאה מצאתי, ובאין בעליה ונותנין סימניה ונוטלין אותה. ואותה אבן נקראת אבן טועים. ומצאתי כתוב שהיתה גבוהה מאד ולא היה אפשר שתתכסה בגשמים אלא אם כן בא מבול לעולם:

לנדות. שמנדין על כבוד הרב:

מתחטא. מתגעגע:

ט **רבי אליעזר אומר קודם חצות לא ישלימו.** והלכה כרבי אליעזר:

צאו אכלו ושתו. ולא אמר להן קראו הלל הגדול תחלה, שאין קורין הלל הגדול אלא בכרס מלאה ונפש שבעה:

פרק ד

א **בשלשה פרקים בשנה וכו׳** הכי קאמר, בשלשה פרקים שהם תעניות ומעמדות ויוה״כ דמסיק בתר הכי, כהנים נושאין את כפיהם בכל תפלה, דהיינו שחרית מנחה ונעילה. ויש יום אחד באלו הפרקים שנושאים כפיהם ארבעה פעמים ביום, והוא יוה״כ, שיש בו תפלת מוסף. ומתניתין ר׳ מאיר היא, דאמר יש נשיאות כפים במנחה בתעניות ובמעמדות, דכל יומא טעמא מאי אין נשיאות כפים במנחה משום שכרות, והאידנא ליכא שכרות. ור׳ יוסי פליג עליה ואמר דגזרינן מנחה של תענית אטו מנחה דכל יומא. והלכה כרבי יוסי בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים דאית בהו תפלת נעילה, אבל בתעניות שאין מתפללין בהן נעילה פרשי כהני ידייהו במנחתא דתעניתא, כיון דסמוך לשקיעת החמה, מצלי לה כתפלת נעילה דמיא, ומנחתא כהאי ליתא בכל יומא, הלכך לא גזרו בה:

בתעניות ובמעמדות. הכי קאמר ואלו הן שלשה פרקים, תעניות ומעמדות ויוה״כ:

ומעמדות. אנשי מעמד היו מתענים ארבעה ימים בשבוע:

ב **אלו הן מעמדות.** מה טעם קאמר, מה טעם תקנו מעמדות לפי שנאמר צו את בני ישראל וגו׳:

על כל משמר ומשמר היה מעמד. מקצת שבטי ישראל חלוקים לכ״ד חלקים, שלוחים מכל ישראל לעמוד על הקרבן עם הכהנים והלוים שבאותו משמר:

וישראל שבאותו משמר מתכנסין לעריהם. אותם שהיו רחוקים מירושלים ולא היו יכולים לעלות לעמוד על הקרבן במשמר שלהן, מתכנסים בבתי כנסיות בעריהן ומתענים ומתפללים וקורין בתורה בכל יום במעשה בראשית להודיע שהעולם עומד על העבודה שעושים במקדש:

ג **ולא היו מתענין בע״ש מפני כבוד השבת.** ואין צ״ל בשבת עצמה, ולא ביום א׳ מפני שהוא שלישי ליצירה. שבע״ש נברא אדם, ויום שלישי ליצירתו חלוש טפי דכתיב (בראשית ל״ד:כ״ה) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים. א״נ מפני שבשבת נתנה בו נשמה יתירה ולמוצאי שבת ניטלת ממנו, ואם היו מתענים ביום ראשון היו מסתכנים. ובכל יום היו אנשי מעמד מתפללין תפלת נעילה:

פרשה גדולה קורין אותה בשנים. בפרשת בראשית לאחר שקרא הראשון ג׳ פסוקים חוזר השני וקורא פסוק שלישי שקרא הראשון ומשלים פרשת בראשית, והשלישי קורא יהי רקיע. בשני ראשון קורא יהי רקיע, ושנים קוראים יקוו המים, וכן כולם:

בשחרית ובמוסף כו׳ הכא מיירי בכל שאר מעמדות שהיו חוץ לירושלים שהן היו קוראין במעשה בראשית כמשפטן אפילו ביום שיש בו קרבן מוסף דהא אינהו לא טרידי. אבל המעמדות שבירושלים, ביום שיש בו קרבן מוסף לא היו קורין במוסף במעשה בראשית כדתנן לקמן קרבן מוסף אין בו

במנחה, והשתא קרבן מוסף מעמד דמנחה דלאו דידיה דחי, מעמד דידיה לא כל שכן.

בשחרית ובמוסף ובמנחה כו׳. ה״ק בשחרית ובמוסף הוא דמביאין ספר תורה וקורין פרשה גדולה בשנים וקטנה ביחיד, אבל במנחה אין מביאין ספר תורה מפני טורח התענית אלא קורין על פה:

ע״ש במנחה לא היו נכנסים. לבית הכנסת ולא היו קורין כלל, לפי שהיו טרודים לתקן צרכי שבת:

ד **יום שיש בו הלל.** כגון ימי חנוכה שיש בהם הלל ואין בהם מוסף. אותן שבירושלים לא היו קורין שום פרשה בשחרית, לפי שאין להם פנאי לעשות מעמדם שההלל דוחה אותה:

קרבן מוסף. ר״ח שיש בו קרבן מוסף לא היו קורין שום פרשה בנעילה. וכ״ש שלא היו קורין פרשה במוסף עצמו ולא במנחה שהיא קודם נעילה, שקרבן מוסף היה דוחה אותם:

קרבן עצים אין בו מנחה. כלומר יום שיש בו קרבן עצים כדלקמן ואין בו קרבן מוסף, דוחה מעמד של מנחה, אבל לא של נעילה:

כך היה ר׳ יהושע שונה. קרבן עצים דוחה מעמד דנעילה, וכ״ש שדוחה מעמד דמנחה דקרבן עצי כהנים היה קרב קודם תמיד של בין הערבים, ואם דוחה מעמד של נעילה כ״ש שדוחה מעמד של מנחה הסמוך לו:

חזר ר״ע להיות שונה כדברי בן עזאי. דקסבר קרבן מוסף מדברי תורה ודין הוא שלא ידחה אלא מעמד דמנחה, דליכא למיחש דלמא מדחי קרבן, דדברי תורה לא בעי חיזוק. אבל קרבן עצים כדברי סופרים דמי, ודין הוא דלדחי מעמד דמנחה ונעילה דבעי חיזוק כי היכי דלא לדחייה לקרבן עצים. ולא ירדתי לסוף דברי רמב״ם בפירוש משנה זו, כי מדבריו נראה שהיו אנשי מעמד מתפללין תפלה יתירה בכל יום בין שחרית למנחה והיא נקראת תפלת מוסף. ודבר זה לא מצאתיהו לא בבבלי ולא בירושלמי:

ה **זמן עצי הכהנים והעם.** כשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה ועמדו אלו והתנדבו משלהם, והתנו נביאים שביניהם שאפילו לשכה מלאה עצים יהיו אלו מתנדבים משלהם. וביום שמביאים העצים מביאים עמהם קרבן נדבה ועושים אותו היום יום טוב, וכן כתוב בספר עזרא (נחמיה ו׳:ט״ז,) והגורלות הפלנו על קרבן העצים וגו׳ להביא לבית אלהינו בעתים מזומנים לשנה:

וכל מי שטעה בשבטו. ולא היה יודע עם מי ילך, ילך עם בני זתוא:

ובני גונבי עלי. מפרש בגמרא שפעם אחת גזרו האויבים שמד על ישראל שלא יביאו בכורים למקדש והושיבו שומרים בדרכים על כך, ועמדו אנשים כשרים שבאותו הדור והביאו סלי בכורים וחפו אותם בקציעות דהיינו תאנים יבשים ונושאים על כתפם עלי, הוא עץ גדול עשוי כעין בוכנא שכותשים בו הדייסא והיו רגילין לכתוש בו הקציעות לעשות מהם עגולי דבילה, וכשהיו פוגעים בשומרים אומרים להם אנו הולכים לעשות שני עגולי דבילה במכתשת שלפנינו בעלי זה שעל כתפינו, וכך היו מביאין בכורים לירושלים. ועל שם כך נקראו בני גונבי עלי כלומר גונבי לב השומרים, בעלי שעל כתפם. ובני קוצעי קציעות על שם שחותכין עגולי הדבלה במקצועות. ואלו האנשים הכשרים עצמן עמדו פעם אחרת שגזרו שמד שלא להביא עצים למערכה, ותקנו סולמות והיו אומרים לשומרים ליטול שני גוזלות משובך זה שלפנינו בסולם זה שעל כתפינו אנו הולכים, ועל שם כך נקראו בני סלמאי הנתוצתי, שהיו נותצים הסולמות אחר שעברו מן השומרים, ומביאין מהן עצים למערכה. וכל אלו מביאין עצים עם בני זתוא:

שבו בני פרעוש שניה. שלאחר שסיימו מטילין פייסות איזה באחרונה, כדכתיב והגורלות הפלנו על קרבן העצים:

שהיה בו הלל. לפי שאחד בטבת חל בחנוכה לעולם, ובחנוכה גומרים את ההלל. אבל הלל דר״ח שאין קריאת ההלל בו אלא מנהג בעלמא, לא דחי מעמד. ומהאי טעמא לא חשיב ר״ח ניסן דאית ביה נמי הלל וקרבן מוסף וקרבן עצים:

ו **בי״ז בתמוז נשתברו הלוחות.** שהרי בו׳ בסיון נתנו עשרת הדברות ובז׳ בהשכמה עלה לקבל את שאר התורה ושהה שם מ׳ יום, נמצאו כלים בי״ז בתמוז, וכשירד שבר את הלוחות:

ובטל התמיד. שלא היה שם כבשים להקריב, שבאה העיר במצור:

והעמיד צלם בהיכל. פליגי בה אמוראי בירושלמי, חד אמר צלם של מנשה, ובבית ראשון מיירי. וחד אמר צלם של אפוסטמוס שהיה משרי היונים ובבית שני היה:

ז **שבת שחל ט׳ באב.** שבוע שחל ט׳ באב להיות בתוכה:

אסור לספר ולכבס. כל אותו שבוע עד שיעבור התענית:

ובחמישי מותרים. כשהיו מקדשים על פי הראיה וחל ט׳ באב להיות בערב שבת, מותרים לכבס בחמישי שלפני התענית מפני כבוד השבת:

שני תבשילין. אין אסור משום שני תבשילין אלא דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי, אבל דבר הנאכל כמות שהוא חי כגון חלב וגבינה וקטניות בזמן שהיא לחה, אע״פ שבשלן אין בהן משום שני תבשילין:

ולא יאכל בשר ולא ישתה יין. ה״מ לאחר חצי היום ובסעודה המפסקת שאין דעתו לאכול אחריה סעודת קבע. אבל קודם חצי היום אפילו בסעודה המפסקת, או בסעודה שאינה מפסקת אפילו לאחר חצי היום, שרי לאכול ב׳ תבשילין, ובבשר ויין:

רשב״ג אומר ישנה. אם היה רגיל בשני תבשילין אוכל תבשיל אחד, היה רגיל בשני כוסות של יין שותה כוס אחד. ואין הלכה כרשב״ג:

בכפיית המטה. שכופה המטה על פניה ולא ישכב עליה אלא בקרקע. ואין הלכה כר״י:

ח **כט״ו באב.** שבו כלו מתי מדבר בשנת המ׳. ובו נתבטלו אותן השומרים שהושיב ירבעם בן נבט שהיו מונעים את ישראל שלא יעלו לרגל. ובו נתנו הרוגי ביתר לקבורה. ובו היו פוסקים מלכרות עצים למערכה לפי שמאז תש כחה של חמה, שאין בה כח ליבש העצים מלחותן:

ויוה״כ. שבו נתנו לוחות האחרונות, והוא יום מחילה וסליחה:

שאולים. שכולן שואלין, אפילו עשירות, שלא לבייש את מי שאין לו:

טעונים טבילה. קודם שילבשום. לפי שאין כל אחת בקיאה בחברתה שמא נדה היתה:

יוצאות וחולות. כמו, אז תשמח בתולה במחול (ירמיהו ל״א:י״ג):

במלך שלמה. הקב״ה שהשלום שלו:

אמו. כנסת ישראל:

זה מתן תורה. יוה״כ שבו נתנו לוחות אחרונות:

זה בנין בית המקדש. שנתחנך ביוה״כ: